

De kracht van erfgoed

Beleidsbrief Erfgoed 2022 – 2023

Voorwoord

Erfgoed doet verwonderen

In Limburg barst het van de betrokken erfgoedvrijwilligers. Vrijwilligers die zich bezighouden met verhalen over onder meer het landschap, oude karrensporen, molens, streektaal, archieven, aardkundige en cultuurhistorische waarden. Deze waarden en kennis geven ze door aan komende generaties via lezingen, lesprogramma's, excursies, wandelingen en op vele andere manieren. Deze vrijwilligers en het erfgoed maken in Limburg het verschil. Ons gebied en onze geschiedenis is voor Nederland uniek. Voor inwoners is dit belangrijk, omdat ze kunnen ontdekken wat de geschiedenis van hun woongebied is. Voor toeristen is het belangrijk, omdat ze zich kunnen verwonderen om de Limburgse historische verhalen. Als gedeputeerde Erfgoed, Monumenten en Archeologie kan ik hier alleen maar trots op zijn. Graag wil ik stimuleren dat meer mensen betrokken raken bij (historisch) erfgoed in hun omgeving en dat kennis daarover wordt vastgelegd en overgedragen. Wat is er mooier dan de Limburgse schatten in kaart brengen, bewaren, beschermen en erover vertellen? Verwondering en nieuwsgierigheid stimuleren is dus van groot belang!

Extra aandacht gaat in dit erfgoedbeleid uit naar regionale musea, digitalisering, de Limburgse taal, verenigingen en vrijwilligers, schutterijen én samenwerking tussen de verschillende erfgoedorganisaties.

Nu samen aan de slag! Erfgoed in Limburg leeft!

Geert Gabriëls
Gedeputeerde Natuur, Milieu en Erfgoed
Provincie Limburg

Inleiding

Op 10 januari 2020 werd de beleidsbrief Erfgoed 2020-2021 Erfgoed leeft! behandeld in Provinciale Staten. De digitalisering van ons Limburgs erfgoed en de ingezette transitie van onze begrotingsinstellingen op het gebied van erfgoed vormden samen dé twee speerpunten van het beleid. Niet wetende dat deze speerpunten door een wereldwijde pandemie belangrijker werden dan ooit tevoren.

De coronacrisis heeft binnen de Limburgse erfgoedwereld haar sporen nagelaten. Het erfgoedveld werd geconfronteerd met gesloten musea, vrijwilligers van heemkundekringen en verenigingen bleven thuis en instellingen zagen hun inkomsten teruglopen en de tekorten stijgen. De kosten voor onderhoud, exploitatie en restauratie liepen door. Voor veel organisatoren van (volks)culturele evenementen en immaterieel erfgoedgemeenschappen zal het afgelopen anderhalf jaar helaas hebben gevoeld als een periode van stilstand. Denk bijvoorbeeld aan het Oud Limburgs Schuttersfeest dat zowel in 2020 als in 2021 niet door is gegaan. En alsof de coronacrisis nog niet genoeg was werden ons cultuurlandschap en cultureel erfgoed afgelopen zomer geconfronteerd met de krachten van het water met grote schade als gevolg.

Wij hebben echter ook gezien dat de sector veerkracht heeft en vol ideeën zit. Sommige aanbieders van immaterieel erfgoed vonden bijvoorbeeld een manier om hun producten digitaal of op afstand aan te bieden. Denk aan het Limburgs Museum dat zijn tentoonstelling nu ook online aanbiedt zodat mensen vanuit huis kunnen genieten van de verhalen over Limburg. Of lezingen die door het LGOG digitaal werden aangeboden. En het Oud Limburgs Schuttersfeest werd voor even het Online Limburgs Schuttersfeest. Deze nieuwe vorm van digitaal aanbod heeft bestaande en nieuwe doelgroepen bereikt. Vernieuwend verbinden kreeg zo meer betekenis dan ooit tevoren.

Als middenbestuur hielpen we waar mogelijk, bijvoorbeeld door coulant om te gaan met verplichtingen en termijnen van afgegeven subsidies. Met de subsidieregeling 'Lokale en regionale musea' hebben we Limburgse musea de mogelijkheid geboden om te investeren in aanpassingen die noodzakelijk zijn voor de toekomst én voor aanpassingen die noodzakelijk waren door het coronavirus. Ook andere overheden sprongen in de bres. De gevolgen op de lange termijn zijn nog niet helder. Gelukkig is de erfgoedsector ook in deze tijden krachtig, enthousiast en creatief genoeg om het Limburgs erfgoed te behouden en te ontsluiten voor het publiek, zodat ontmoetingen te midden van het erfgoed mogelijk blijven.

Dat laatste is ook wat de Taskforce BEST, die in opdracht van Gedeputeerde Staten adviseerde over Limburg na corona, in haar rapport 'De kunst van richting te veranderen'¹ als zo belangrijk omschrijft. 'Koester de kracht van ontmoeting' is één van de denklijnen. Zet in op 'brede welvaart', want welvaart is méér dan economie, en versterk daarbij ook de samenwerking tussen sectoren. Provinciale Staten beaamde dit in haar conferentie op 12 februari 2021. In aanbeveling 9 en 10 van de Taskforce worden overheden, het maatschappelijk middenveld, ondernemers en burgers opgeroepen om voorzieningen breed toegankelijk te maken en de waarde van ontmoeting tussen mensen door sport, kunst, cultuur en zingeving te erkennen. Daar speelt ons erfgoed natuurlijk een belangrijke rol in.

Ruim anderhalf jaar later na de uitbraak van COVID-19 zijn er weer mogelijkheden om, passend binnen de geldende maatregelen en voorschriften, op locatie van het Limburgs erfgoed te genieten. Het herstel van de erfgoedsector achten wij van groot belang vanuit onze rol ten aanzien van het behoud van erfgoed. Daarbij vinden we het belangrijk dat erfgoed wordt ontsloten op een toegankelijke manier waarmee een breed publiek wordt bereikt. De kracht van erfgoed zit in al die diverse verhalen over ons verleden waarmee we het heden duiden. Deze kracht brengt mensen, zowel vrijwilligers als publiek, samen en heeft daarmee ook een sociale component. Daarnaast draagt erfgoed vanuit haar ruimtelijke component positief bij aan de aantrekkelijkheid van ons landschap. Limburg is misschien wel het meest niet-Nederlandse stuk van Nederland en juist dat maakt onze provincie tot een aantrekkelijke (vakantie)bestemming. Een goede zorg voor ons gemeenschappelijke erfgoed is daarom van groot maatschappelijk belang voor de inwoners en bezoekers van Limburg.

De komende twee jaren leggen wij daarom versterkt de focus op de kracht van erfgoed in deze functie. Wij scheppen randvoorwaarden om dit mogelijk te maken, om activiteiten en projecten gericht op publieksbereik, educatie en participatie te kunnen realiseren, om mensen bij elkaar te brengen rondom wat hen bindt en wat Limburg voor hen betekent. Onze relatie met meerjarig gesubsidieerde organisaties, en de samenwerking tussen organisaties, staan primair ten dienste van dit doel. Vanzelfsprekend is één van de randvoorwaarden ook het toegankelijk maken van erfgoed op een eigentijdse en toekomstbestendige manier. De digitaliseringsopgave, die de afgelopen periode samen met vele partijen is opgepakt, blijft daarom onverminderd prominent. Zodat iedereen in Limburg van ons Limburgs erfgoed kan blijven genieten en ons erfgoed aan de volgende generatie wordt doorgegeven.

1 <https://www.limburg.nl/thema/corona-limburg-0/post-corona/>

Doelstellingen

De komende twee jaar zetten wij daarom in op:

- het herstel van de erfgoedsector na corona, waarbij we in het bijzonder aandacht hebben voor de rol van lokale en regionale musea en het belang van erfgoedvrijwilligers;
- het bereiken van een zo groot en zo breed mogelijk publiek, omdat wij geloven in de verbindende kracht van erfgoed;
- de digitale ontsluiting van ons erfgoed, met als uitgangspunt dat erfgoedcollecties digitaal verbonden worden vanuit het perspectief van de gebruiker. Deze verbinding maakt het vertellen van de diverse verhalen met en over ons erfgoed mogelijk;
- het neerleggen van de verantwoordelijkheid voor verdere samenwerking binnen het erfgoedveld bij het veld zelf middels de Coöperatie Erfgoed Limburg;
- de verwachting dat onze instellingen op het gebied van erfgoed hun bedrijfsvoering en begroting op orde hebben en vanuit hun kerntaken bijdragen aan de doelstellingen van het erfgoedbeleid.

In deze beleidsbrief gaan wij nader in op de kracht van ons Limburgs erfgoed en lichten daar een aantal thema's toe die kenmerkend zijn voor ons Limburgs erfgoed, zoals volkscultuur, schutterijen en taal.

De kracht van het Limburgs erfgoed

Er zijn zoveel zaken die Limburg Limburgs maken. Voor de een is het ons bijzondere landschap of Moeder Maas. Voor de ander is het onze bourgondische keuken met speciaal bier en zuurvlees. Weer een ander zal beginnen over vastelaovend of over het Oud Limburgs Schuttersfeest.

De volkscultuur is sterk in Limburg en daar zijn we trots op. Ons immateriële erfgoed wordt overgedragen van generatie op generatie en wordt steeds opnieuw vormgegeven in samenhang met maatschappelijke veranderingen en in dialoog met de sociale omgeving. Hierdoor blijven onze gewoonten en verhalen in leven en staat het verleden in verbinding met het heden en de toekomst. Immaterieel erfgoed vertelt ons bovendien niet alleen iets over onze geschiedenis, maar heeft ook een belangrijke verbindende waarde voor onze inwoners. Het maakt wie we zijn en laat anderen zien wie we zijn. Onze volkscultuur biedt dus mogelijkheden om een breed publiek aan te spreken en is bij uitstek een middel voor het verhogen van de cultuurparticipatie en voor het samenbrengen van mensen.

Limburg is met recht trots op haar rijke geschiedenis, maar daardoor voelen we ook een grote verantwoordelijkheid om ons erfgoed in stand te houden. Door het delen van historische kennis op een toegankelijke manier voor een breed publiek wordt ons erfgoed bewaard en doorgegeven aan de volgende generatie. In 2020 - 2021 hebben wij diverse projecten op het gebied van immaterieel erfgoed ondersteund. Bijvoorbeeld via de Stimuleringsregeling voor Bovenlokale Evenementen, het onderwijsprogramma Cultuureducatie met Kwaliteit en de Participatieregeling van de Sociale Agenda.

Een andere belangrijke inspiratiebron voor deze nieuwe beleidsbrief vormt het Verdrag van Faro (2005).² Dit verdrag benadrukt de maatschappelijke en verbindende waarde van cultureel erfgoed en het belang van deelname door en in de samenleving. Dat is de kracht van erfgoed. Iedereen moet toegang hebben tot erfgoed en heeft het recht (een eigen) betekenis te geven aan erfgoed. Erfgoed is dus niet alleen een zaak van professoren, deskundigen en andere geleerden. Erfgoed is van iedereen en kan zich alleen duurzaam ontwikkelen als haar betekenis mee kan veranderen met de tijd. We volgen de landelijke ontwikkelingen met betrekking tot een mogelijke ratificatie van dit verdrag door Nederland op de voet.

² <https://www.cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/erfgoedparticipatie-faro/verdrag-van-faro>

Wat gaan we doen

Ons erfgoed zou niet kunnen bestaan, laat staan door anderen beleefd kunnen worden, zonder de onvoorwaardelijke inzet van talloze Limburgse vrijwilligers. De kennis, inzet en passie van al deze vrijwilligers zijn zaken die onze waardering verdienen.

Heemkundeverenigingen en andere organisaties op het gebied van erfgoed hebben het moeilijk met het vinden vrijwilligers en met het werven van nieuwe, jonge leden. Een ontwikkeling die op den duur ook het behoud van ons erfgoed zelf onder druk zal zetten. Als Provincie willen wij ons hard maken om hier wat tegen te doen. Daarom stellen we vrijwilligers de komende jaren meer centraal in de keuzes die wij maken. Dit sluit nauw aan bij de doelstellingen van de Sociale Agenda Limburg, waar het gaat om het belang van maatschappelijke participatie en de verbindende kracht die cultuur (in de vorm van bijvoorbeeld erfgoed, monumenten en archeologie) kan hebben voor gemeenschappen.

Ondanks dat onderzoek dus laat zien dat het aantal erfgoedvrijwilligers afneemt en dat de gemiddelde leeftijd van erfgoedvrijwilligers stijgt, is de interesse in erfgoed beslist groot. We willen daarom ook investeren in een breed gedeeld historisch besef voor alle Limburgers, bijvoorbeeld door het herijken en duurzaam inrichten van de Canon van Limburg, die in 52 vensters een overzicht geeft van de belangrijkste momenten en figuren in de Limburgse geschiedenis.

Daarnaast willen we ervoor zorgen dat nog meer inwoners de kans krijgen om ons erfgoed voor onszelf, bezoekers en de Limburgers van de toekomst 'beleefbaar' te maken en te houden. Om dit mogelijk te maken zullen wij in 2022 een subsidieregeling voor erfgoedparticipatie uitwerken en vaststellen middels de Nadere subsidieregels Erfgoed. In deze regeling kan bijvoorbeeld ook historisch onderzoek door vrijwilligers, in de vorm van crowdsourcing of citizen science, een rol krijgen.

Ook op andere manieren blijven we naast onze immaterieel erfgoedgemeenschappen staan. We continueren de ondersteuning aan volkscultuur en volksculturele evenementen via de Stimuleringsregeling Bovenlokale Evenementen en maken waar mogelijk een verbinding met andere maatschappelijke opgaven en programma's. Immaterieel erfgoed kan immers een middel zijn om de sociale cohesie te vergroten en om kwetsbare groepen deel te laten nemen aan de samenleving. De Participatieregeling van de Sociale Agenda is hier een goed voorbeeld van en is ook opengesteld voor erfgoedprojecten die hier een bijdrage aan leveren.

Wij stimuleren verder het gebruik van subsidieregelingen die door het Rijk beschikbaar zijn gesteld voor de ondersteuning van volkscultuur en immaterieel erfgoed, zoals via het Fonds voor Cultuurparticipatie. Projecten op het gebied van erfgoed kunnen ook een beroep doen op het door de Provincie ondersteunde platform van www.voordekunst.nl.

Uit gesprekken met het veld blijkt verder dat er bij verschillende organisatoren van kleine tot middelgrote volksculturele evenementen behoefte is aan kennisdeling. Wij willen ons er daarom voor inspannen om deze immaterieel erfgoed gemeenschappen nog beter te betrekken bij de Coöperatie Erfgoed Limburg, een natuurlijke plek waar veel kennis en kunde over het behouden en uitdragen van erfgoed samenkomen. Ook willen we onze samenwerking met het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland (KIEN) versterken. Deze samenwerking moet ertoe leiden dat volksculturele evenementen zich gemakkelijker kunnen doorontwikkelen tot professionele evenementen en zo een nog groter publiek weten te bereiken.³

Net als in voorgaande jaren zullen wij ons inzetten om de regeldruk rondom deze evenementen te verminderen. Het vergunnen van evenementen is primair de verantwoordelijkheid van gemeenten, maar als Provincie nemen we hier, in de context van het SIRA rapport uit 2019 en onze voorgaande beleidsbrief Erfgoed Leeft!, een faciliterende en verbindende rol in richting bijvoorbeeld het traditionele schutterswezen.

Tot slot. Erfgoed kan natuurlijk niet los worden gezien van onderwerpen als monumenten en archeologie. Deze beleidsonderwerpen zijn separaat ondergebracht in de door Provinciale Staten vastgestelde kaders 'Beleidsprogramma Monumenten 2020-2023 Behouden, benutten én beleven' en 'Beleidsprogramma Archeologie 2020-2023 De kracht van archeologie'. Gezamenlijk vertellen zij het verhaal van Limburg. Daarom versterken wij waar nodig onze samenwerking met deze beleidsvelden en streven wij ernaar om voor de volgende periode te komen tot één integraal beleidskader.

Kortom, de Provincie Limburg zet de komende periode in op:

- het investeren in een breed gedeeld historisch besef voor alle Limburgers, bijvoorbeeld door het herijken en duurzaam digitaliseren van de Canon van Limburg;
- het ontwikkelen en vaststellen van een subsidieregeling om Limburgers te belonen en te stimuleren om als vrijwilliger bij te dragen aan het beleefbaar maken of houden van ons erfgoed;
- het nog beter betrekken van immaterieel erfgoedgemeenschappen bij de Coöperatie Erfgoed Limburg;
- het integraal uitdragen en zichtbaar maken van de Limburgse geschiedenis, onder andere door samen te werken met aanpalende beleidsvelden en het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland (KIEN).

³ Een overzicht van al het Limburgs immaterieel erfgoed is te vinden op: <https://www.immaterieelerfgoed.nl/nl/search?q=limburg#eyJxcyl6ImxpbWJ1cmciLCJ0eXBlljoibGlzdClsmZhY2V0cyI6e319>

Lokale en regionale musea

Van groot belang voor het behoud van het Limburgs erfgoed zijn de lokale en regionale musea in Limburg. Vaak draaien deze musea op de belangeloze inzet van vele vrijwilligers en eigen inkomsten. De toekomstbestendigheid van deze musea staat al langere tijd onder druk. Enerzijds door de geringe aanwas van nieuwe, enthousiaste vrijwilligers. Anderzijds doordat deze musea lang niet altijd voldoende menskracht en middelen hebben om te investeren in nieuwe vormen van publieksbereik. In 2020 is daarom de subsidieregeling 'lokale en regionale musea' opengesteld om deze organisaties te ondersteunen in de investeringen voor de toekomst.

Deze subsidieregeling is op 20 december 2021 gesloten. Van het beschikbare budget van € 200.000 is in 2020 en 2021 in totaal € 100.000 verleend. We constateren dat veel lokale musea langere tijd gesloten zijn geweest als gevolg van de lockdowns. Veel musea openen pas nu weer hun deuren en durven pas nu weer toekomstplannen te maken.

Wat gaan we doen

Daarom continueren we in 2022 en 2023 de subsidieregeling 'lokale en regionale musea' en verhogen we het subsidieplafond met € 100.000. In totaal is er voor de komende twee jaar opnieuw € 200.000 beschikbaar zodat Limburgse, lokale musea kunnen investeren in hun toekomstbestendigheid en iedereen in Limburg kan genieten van het Limburgs erfgoed.

We achten het tevens van belang dat ook de lokale musea worden betrokken in de digitaliseringsopgave van ons Limburgs erfgoed. Hiervoor is het Erfgoednet Limburg opgericht waarin kleinere organisaties worden ondersteund bij het gezamenlijke collectiebeheersysteem. Vanuit de Coöperatie Limburg worden hier zoveel mogelijk musea bij betrokken.

We zien in Limburg ook een aantal regionale musea met lef en ambitie. Daar wij als Provincie een bovenregionaal belang constateren, bezien wij of wij als Provincie een rol hebben. Wij investeren daarbij enkel in publieksbereik en vernieuwende manieren van verhalen vertellen en mensen samenbrengen en niet in de stenen van een museum.

Kortom, de Provincie Limburg zet de komende periode in op:

- de continuering van de subsidieregeling 'lokale en regionale musea';
- het betrekken van lokale musea in de digitaliseringsopgave middels het Erfgoednet Limburg.

Limburgse schutterijen

Het schutterij- en gildewezen zit diepgeworteld in onze Limburgse volkscultuur en maakt voor veel Limburgers onderdeel uit van wie zij zijn. Het Oud Limburgs Schuttersfeest bestaat sinds 1876, maar de eerste Limburgse schutterijen vinden hun oorsprong reeds in de 15e eeuw toen burgers zichzelf begonnen te bewapenen om hun eigen stad of dorp te verdedigen. Anders dan in andere delen van Nederland zijn in Limburg anno 2021 nog steeds circa 15.000 mensen actief bij schutterijen. Jong en oud maken op die manier kennis met belangrijke waarden als trouw, broederschap en dienstbaarheid.

De verenigingen hebben daarnaast een sterke verbindende functie in onze dorpen en kleine kernen. Schutters lopen mee met processies, optochten en herdenkingen en zijn herkenbaar aanwezig tijdens nationale en regionale feestdagen en gebeurtenissen.

De afgelopen jaren hebben wij de Oud Limburgse Schuttersfederatie (OLSF) ondersteund in haar streven om te komen tot een transitie, waarbij werd onderzocht hoe het schutterijwezen toekomstbestendig kan worden gemaakt. Dit heeft geresulteerd in een toekomstvisie die de komende jaren zal worden uitgevoerd.

De Provincie Limburg heeft ook bijgedragen aan de organisatie van het Oud Limburgs Schuttersfeest. Helaas kon de wedstrijd zowel in 2020 als in 2021 geen doorgang vinden door de beperkingen van de coronacrisis, maar de organisatie is er wel in geslaagd om een goed alternatief aan te bieden in de vorm van een Online Limburgs Schuttersfeest. Hier hebben meer dan 6.000 online schutters aan meegedaan, waaronder deels mensen die geen lid zijn van een schutterij.

Wij hebben daarnaast de vermindering van regeldruk bij schutterijen meegenomen in het in 2018 opgestarte dereguleringsproject voor evenementen. De Provincie heeft in dit kader gesprekken en uitwisseling gefaciliteerd tussen gemeenten, veiligheidspartners (veiligheidsregio's, politie, brandweer, GGD) en schutterijen en heeft contact gezocht met het ministerie van Justitie en Veiligheid over de nieuwe Wet Wapens en Munitie (WWM).

Het ontwikkelen van een integrale handreiking voor de organisatie van het Oud Limburgs Schuttersfeest heeft door omstandigheden gerelateerd aan de coronacrisis nog niet plaatsgevonden, maar zal samen met de gemeente Peel en Maas worden opgepakt zodra de omstandigheden dat weer toelaten.

Wat gaan we doen

Als Provincie zullen wij ook in de komende periode blijven opkomen voor de belangen van het Limburgse schutterswezen door constructief samen te werken met de Oud Limburgse Schuttersfederatie (OLSF). Wij ondersteunen de Oud Limburgse Schuttersfederatie in de uitvoering van haar nieuwe visie om het Limburgse schutterswezen toekomstbestendig te maken en te houden. De schutterijen kunnen hiervoor gebruik kunnen maken van de Nadere Subsidieregels Erfgoed die in de loop van 2022 zullen worden vastgesteld.

In het kader van het verminderen van de lastendruk voor schutterijen blijven wij gesprekken en kennisdeling faciliteren tussen gemeenten, veiligheidspartners (veiligheidsregio's, politie, brandweer, GGD) en schutterijen. Daarnaast gaan we met de gemeente Peel en Maas in gesprek om, in aanloop naar Meijel 2022, een integrale handreiking te ontwikkelen voor het organiseren van het jaarlijkse Oud Limburgs Schuttersfeest. Dit levende document kan jaarlijks aan de winnende organisatie worden doorgegeven en moet het gemakkelijker maken om het vergunningsproces te doorlopen.

Als voorbereiding op de nieuwe Wet Wapens en Munitie zullen wij samen met het OLSF en andere partners in gesprek gaan met het ministerie van Justitie en Veiligheid om te pleiten voor een eigen hoofdstuk voor het traditioneel Limburgs schieten. Maatwerk voor het schutterijwezen is van belang, omdat het gebruik van de traditionele Limburgse schuttersbuks niet één op één te vergelijken met schietsport of jacht. Dit vraagt om maatwerk in wet- en regelgeving, zodat veilige mogelijkheden en manieren blijven bestaan om deze authentieke erfgoedtraditie te beleven en te behouden.

Verder blijven wij het Oud Limburgs Schuttersfeest ondersteunen, omdat het een evenement is dat immaterieel erfgoedgemeenschappen uit heel Limburg verbindt en samenbrengt. Dit doen we middels een provinciale bijdrage aan de organisatie van het jaarlijkse OLS-feest in Nederlands-Limburg of Belgisch-Limburg.

Tenslotte is samenwerking met het onderwijs van belang om de jeugd kennis te laten maken met schutterijen. Wij stimuleren de komende jaren de samenwerking tussen schutterijen en het onderwijs en zien hierbij ook een rol weggelegd voor het Limburgs Schutterijmuseum, als het enige echte huis van de schutter.

Kortom, de Provincie Limburg zet de komende periode in op:

- het professionaliseren van de relatie met de Oud Limburgse Schuttersfederatie, aan de hand van hun nieuwe toekomstvisie;
- het wegnemen van financiële en administratieve beperkingen voor het schutterswezen, onder andere door onze nieuwe subsidieregeling voor erfgoed en door het bestaande dereguleringstraject voort te zetten;
- het bepleiten van een eigen hoofdstuk voor het Limburgs schutterswezen in de nieuwe Wet Wapens en Munitie, zodat er ruimte blijft bestaan om deze vorm van immaterieel erfgoed te beleven en voort te zetten.

Limburgse Taal

Uit contacten met landelijke en regionale medeoverheden, maar ook uit berichten uit de media, constateren we dat het onderwerp streektaal de afgelopen jaren op veel aandacht en enthousiasme kon rekenen. Dat was in Limburg niet anders. Er is in onze provincie een grote en diverse taalsector, bestaande uit initiatiefnemers die zich vanuit verschillende invalshoeken, professioneel en vrijwillig, inzetten voor het behoud en de verspreiding van de Limburgse taal. Zo deden er maar liefst 27 initiatiefnemers mee aan de prijsvraag Limburgse taal. Doel van deze prijsvraag was om het gebruik van de Limburgse taal te stimuleren in de kinderopvang en het basisonderwijs. Een onafhankelijke jury bepaalde de vier winnende initiatiefnemers, die elk een bijdrage van € 12.500,00 voor de realisatie van hun project ontvingen. De 23 overige initiatiefnemers worden met elkaar in contact gebracht tijdens een door Huis voor de Kunsten Limburg georganiseerde netwerkbijeenkomst.

Naast de prijsvraag hebben we de afgelopen jaren via subsidieverleningen ook individuele projecten ondersteund. Via subsidies in 2020 en 2021 aan de Vereniging voor Limburgse Dialect- en Naamkunde hebben we hun jaarlijkse activiteiten ondersteund. Daarmee hebben we bijgedragen aan meer grensoverschrijdende (wetenschappelijke) kennisdeling over de taal in de twee provincies Limburg. De stichting LIMx heeft een bijdrage ontvangen voor haar podcastreeks 'De Limburgse taal &...'. Deze reeks van dertien afleveringen belicht de levendigheid en het gebruik van de Limburgse taal in professionele en persoonlijke sfeer vanuit diverse invalshoeken. Bovendien werd het onderwerp met de podcast als medium ook toegankelijk gemaakt voor jongere doelgroepen. Dat bleek ook uit de luistercijfers: maar liefst 65% van de gemiddeld 875 luisteraars per aflevering was jonger dan 45 jaar oud. Naast de diverse streamingdiensten, waar de serie nog steeds geluisterd kan worden, werd de podcast ook op L1 radio uitgezonden. De daadwerkelijke luistercijfers zullen dus hoger liggen.

Door diverse partijen uit het Limburgse taalveld en de Provincie Limburg is input geleverd voor de 'Zevende Rapportage van Nederland inzake het Europees Handvest voor regionale talen of talen van minderheden' die in mei 2021 is verschenen en aan de Raad van Europa is aangeboden. In de voorbereidingen en de organisatie van het Symposium Erkende Talen 2021 is een afvaardiging van het Limburgse taalveld uitvoerig betrokken. Steunfunctieorganisatie Huis voor de Kunsten Limburg (HKL) heeft in dit taalveld de rol van procesbegeleider. Naast het ondersteunen en faciliteren van de diverse partijen in het taalveld, heeft HKL ons ook geadviseerd over het toekomstig streektaalbeleid. Deze input is meegenomen in de totstandkoming van dit nieuwe beleidsdocument.

Wat gaan we doen?

Ook in 2022 en 2023 richten wij ons op het in positie brengen van het Limburgse taalveld, zodat deze partijen zich kunnen blijven inzetten voor het behoud van onze streektaal. Dat doen we vanuit de overtuiging dat een (streek)taal van haar gebruikers is: zij hebben de toekomst van de taal in eigen hand. We hebben als overheidspartij dan ook geen uitvoerende, maar juist een (mede)faciliterende en ondersteunende rol. Vanuit die rol streven we resultaatgerichtheid in het taalveld na.

In relatie tot het Convenant Limburgse Taal koersen we op concrete afspraken met het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, waarmee we onze gedeelde verantwoordelijkheid gezamenlijk invullen. We zetten daarbij in op een door beide partijen gevormd uitvoeringsbudget, waarmee we een vervolg kunnen geven op de succesvolle 'prijsvraag Limburgse Taal' uit 2020-2021. Dit doen we door, via de Nadere subsidieregels Erfgoed, iedereen die enthousiast een bijdrage wil leveren aan het behoud van onze streektaal, te helpen met het omzetten van zijn idee tot concrete projectresultaten. We focussen daarbij specifiek op projecten die gericht zijn op jonge Limburgers (0 t/m 18 jaar). Zo dragen we bij aan een levendige toekomst van de Limburgse taal.

Op verzoek van diverse organisaties uit het taalveld verkennen we de haalbaarheid en toegevoegde waarde van een separate steunfunctieorganisatie op het gebied van de Limburgse streektaal. In de tussentijd stellen wij steunfunctieorganisatie HKL in staat om haar rol als centraal aanspreekpunt in het taalveld uit te (blijven) voeren. We beschouwen taal daarbij niet als iets dat op zichzelf staat, maar juist in verbinding staat met en relevant is in relatie tot diverse (beleids)thema's: van erfgoed tot laaggeletterdheid en van onderwijs tot gezondheidszorg.

Kortom, de Provincie Limburg zet de komende periode in op:

- een vervolg van de prijsvraag Limburgse taal middels de Nadere subsidieregels Erfgoed. Op deze manier ondersteunen wij initiatiefnemers met het realiseren van projecten waarbij de Limburgse taal centraal staat en gericht wordt op 0 t/m 18-jarigen;
- steunfunctieorganisatie HKL via de jaarlijkse subsidierelatie in staat stellen om de rol van centraal aanspreekpunt in het Limburgs taalveld te blijven vervullen;
- verkennen of het wenselijk en haalbaar is om de steunfunctie op het gebied van streektaal anders te organiseren;
- met medeoverheden, waaronder in ieder geval het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, in gesprek om een volgende stap in de invulling van het convenant Limburgse taal te zetten;
- het thema Limburgse taal multidisciplinair en zoveel mogelijk in samenhang met andere (beleids)thema's beschouwen.

Digitalisering

Het internet in Nederland is voor vrijwel iedereen goed toegankelijk en mensen brengen veel tijd online door. Dit biedt kansen om erfgoed op een duurzame en toegankelijke manier te ontsluiten en daarmee niet alleen het brede publiek, maar ook kunstenaars, wetenschappers, journalisten, vrijwilligers, etc. die erfgoedobjecten gebruiken voor hun werkzaamheden, toegang te geven tot de rijkdom aan Limburgs erfgoed. Zo blijft ons erfgoed behouden voor de toekomst.

De afgelopen twee jaar zijn erfgoedorganisaties in Limburg intensief hiermee bezig geweest. Initiatieven zoals Limburgs Museum Online, de virtuele verhalen van De Vondst, het DRAPO-project (vlaggen en vaandels), het iconografieproject van het LGOG, het digitale aanbod van archiefinstellingen of thematische portalen als bijvoorbeeld demijnen.nl en Aezel zijn hier allemaal mooie voorbeelden van.

In al deze projecten is het belangrijk dat er naast aandacht voor de zichtbaarheid van het digitaal erfgoed, ook aandacht is voor de bruikbaarheid en de houdbaarheid hiervan. We willen immers dat al deze initiatieven in Limburg niet leiden tot desinvesteringen en dat ons digitaal erfgoed nu, maar ook straks, voor de toekomstige generaties, op een duurzame, toegankelijke manier beschikbaar blijft.

Op deze manier wordt het tegelijkertijd ook mogelijk om erfgoedcollecties, vanuit het perspectief van de gebruikers, te ontsluiten en collecties met elkaar te verbinden. Dit laatste maakt het vertellen van de diverse verhalen, vanuit breed perspectief (verschillende bronnen), met en over ons erfgoed mogelijk.

Maar hoe krijgen we dit dan in Limburg voor elkaar? Over deze vraag is de afgelopen jaren zowel op landelijk als op regionaal niveau intensief nagedacht en er is, om de Limburgse erfgoedinstellingen hierbij te helpen, in 2018 een Adviescommissie in het leven geroepen. Deze Adviescommissie digitalisering Limburgs Erfgoed heeft vanuit haar adviesrol in drie kaderbrieven beschreven welke principes en uitgangspunten moeten leiden tot het gewenste resultaat in onze omgang met digitaal erfgoed.

Na een intensieve voorbereiding en planvorming in 2020 zijn de erfgoedinstellingen in 2021 gestart met het aantal initiatieven waarbinnen de principes en aanbevelingen van de Adviescommissie digitalisering Limburgs Erfgoed leidend zijn. Om de erfgoedinstellingen hierbij te helpen heeft de Adviescommissie in 2020 naast een adviserende rol ook een toetsende rol gekregen. In deze rol beoordeelt ze de voortgang van de digitaliserings- en projectplannen van de verschillende initiatieven en erfgoedinstellingen.

De kleinere erfgoedorganisaties en musea zijn vanaf 2020 ondersteund door een, door het Netwerk Digitaal erfgoed (NDE) gefinancierde, erfgoedcoach. Deze erfgoedcoach adviseert en begeleidt de kleinere erfgoedorganisaties en musea bij het toepassen van de bovengenoemde principes bij hun digitalisering. De coach is formatief ondergebracht bij het Huis voor de Kunsten Limburg.

In 2021 zijn twee majeure projecten gestart waarbinnen gebouwd wordt aan een infrastructuur voor duurzaam digitaal erfgoed. Dit conform het kaderplan "Naar een Limburgs erfgoednetwerk" van de Coöperatie Erfgoed Limburg uit 2021 en voortbouwend op de nationale Strategie Digitaal Erfgoed en de uitgangspunten en aanbevelingen van de Adviescommissie Limburgs Digitaal Erfgoed (Adviescommissie). Doel van beide projecten is het beter houdbaar, bruikbaar en zichtbaar maken van het Limburgs digitaal erfgoed. De twee projecten zijn:

Limburg Collectie

Binnen dit project wordt, door de grotere erfgoedinstellingen in Limburg, gebouwd aan een (technische) digitale duurzame infrastructuur voor digitaal erfgoed in Limburg. De infrastructuur moet ervoor zorgen dat objecten die vastgelegd zijn in collecties van musea, archieven, bibliotheken, depots, verenigingen en particulieren, niet alleen duurzaam bewaard kunnen worden, maar ook in samenhang (op basis van verschillende thema's) met elkaar ontsloten kunnen worden voor het publiek. De (technische) basis van de digitalisering en ontsluiting van deze collecties is LOL, Linked Open Limburg. Voor het opstarten van het project is een, door het NDE gefinancierde, kwartiermaker aangesteld. Komend jaar wordt er een start gemaakt met de daadwerkelijke uitvoering van het project.

Erfgoednet Limburg

Het Erfgoednetwerk Limburg stelt de kleinere erfgoedorganisaties en -musea in staat om gezamenlijk een collectiebeheersysteem te gebruiken en hiervoor ondersteuning te regelen.

Voor het opstarten van het project hebben wij aan het Huis voor de Kunsten Limburg in 2021 een aanvullende subsidie verleend. De Coöperatie Erfgoed Limburg heeft hierin een overkoepelende rol. In november 2021 is het Limburgs Erfgoednet gelanceerd. Vanaf 1 januari 2021 komt het erfgoednetwerk onder de hoede van de Coöperatie Erfgoed Limburg. Leden van de Coöperatie kunnen hierdoor toetreden tot het netwerk.

Wat gaan we doen

Het Netwerk Digitaal Erfgoed (NDE), dat fungeert als landelijk aanspreekpunt voor digitalisering in erfgoed, beschouwt de provincie Limburg als koploper op het gebied van digitalisering. Daar hebben we de afgelopen twee jaar, samen met onze erfgoedinstellingen, ook hard aan gewerkt. We hebben hier als Provincie een verbindende, faciliterende en regisserende rol in gehad. Dit heeft geresulteerd in meer overzicht op en meer samenhang en samenwerking tussen erfgoedinstellingen inzake de digitaliseringsagenda. Maar we staan pas aan het begin. Belangrijk is dat er versnelling wordt aangebracht in de realisatie van een infrastructuur die het digitaal verbinden van erfgoedcollecties mogelijk gaat maken. Dit gebeurt in bovengenoemde twee projecten. Om dit te realiseren stellen wij middelen ter beschikking, zowel voor het faciliteren van het proces (kennis en procesbegeleiding) als voor de realisatie van de infrastructuur. Hiervoor worden nadere subsidieregels Erfgoed opgesteld in 2022.

Het komende jaar vervult de Adviescommissie weer haar oorspronkelijke rol als adviseur en publiceert zij een vierde en laatste brief. We laten daarbij de toetsende rol los en vertrouwen erop dat onze begrotingsinstellingen erfgoed voortvarend blijven werken aan de digitaliseringsopgave. Eind 2022 evalueren wij de rol van de Adviescommissie.

De digitaliseringsopgave is nadrukkelijk een ontwikkeltraject, waarbij overzicht, samenhang en samenwerking belangrijk zijn. Als Provincie hebben wij hierin een faciliterende en regisserende rol.

We zetten vanuit deze rol de komende twee jaar in op:

- het stimuleren van de begrotingsinstellingen erfgoed om het eigenaarschap van de digitaliseringsopgave te continueren en verstevigen en dit steeds meer een onderdeel van de jaarlijkse werkplannen te maken;
- het intensiveren van de samenwerking met het Netwerk Digitaal Erfgoed (NDE), waarbij wij als Provincie een verbindende rol op ons nemen tussen het NDE en de begrotingsinstellingen erfgoed;
- het stimuleren van erfgoedorganisaties om te blijven participeren in het landelijk netwerk van knooppunten⁴ en de regionale samenwerkingen. Dit om optimaal gebruik te maken van de in het netwerk beschikbare expertise, kennis en ervaring. Versteving van dit (kennis)netwerk is van groot belang om deskundigheid over digitalisering bij erfgoedorganisatie te bevorderen;
- het beschikbaar stellen van middelen via de Nadere subsidieregels Erfgoed voor het aanbrengen van versnelling bij de realisatie van een duurzame digitale infrastructuur volgens de principes en uitgangspunten van het Netwerk Digitaal Erfgoed (NDE) en de Adviescommissie digitalisering Limburgs Erfgoed. De realisatie hiervan wordt opgepakt binnen de projecten Linked Open Limburg (LOL) en het Limburgs Erfgoednetwerk (LEN);
- het stimuleren van kansrijke en/of innovatieve projecten die geheel passen bij de realisatie van bovengenoemde Limburgse duurzame infrastructuur via de Nadere subsidieregels Erfgoed;
- het beschikbaar stellen van middelen voor de continuering van de erfgoedcoach, die als steunpunt fungeert voor de kleinere erfgoedorganisaties;
- het evalueren van de Adviescommissie digitalisering Limburgs Erfgoed eind 2022.

⁴ (Met een knooppunt wordt bedoeld dat een - in de meeste gevallen - grote organisatie of project als 'verspreider van kennis en activiteiten' optreedt onder een groep van omliggende organisaties, verenigingen of projecten. Dit vanuit de gedachte: de groten helpen de kleinen. En al die knooppunten samen vormen een provincie breed netwerk dat vanuit Huis voor de Kunsten Limburg en samen met de Coöperatie Erfgoed Limburg wordt onderhouden.)

Begrotingsinstellingen en verwante organisaties Erfgoed

De volgende instellingen zijn in de collegeperiode 2019-2023 meerjarig opgenomen in de provinciale begroting:

- Limburgs Geschiedkundig en Oudheidkundig Genootschap (LGOG)
- Monumentenwacht Limburg (MWL)
- Sociaal Historisch Centrum Limburg (SHCL)
- Stichting Restauratie Atelier Limburg (SRAL)

LGOG

Het Limburgs Geschiedkundig en Oudheidkundig Genootschap (LGOG) zet zich als vereniging met meer dan 2.000 leden in voor het bevorderen, behouden en delen van de Limburgse geschiedenis op het gebied van archeologie, monumenten en genealogie. Onder de vlag van het LGOG worden onder andere lezingen, publicaties en studiereizen mogelijk gemaakt voor liefhebbers van de Limburgse geschiedenis. Het LGOG participeert daarnaast in de Coöperatie Erfgoed Limburg (CEL) en is voornemens om de Canon van Limburg te herijken.

Monumentenwacht Limburg

De Monumentenwacht Limburg (MWL) richt zich op het behoud van monumenten door het ondersteunen en adviseren van eigenaren met betrekking tot onderhoud en restauratie van hun monument. De belangrijkste activiteit van MWL is het opstellen van inspectierapporten. Die moeten eigenaren onder andere aanreiken als ze een restauratiesubsidie bij de Provincie aanvragen. Dergelijke subsidies worden verstrekt vanuit het Beleidsprogramma Monumenten 2020-2023. Via de rapporten en bezoeken geven de monumentenwachters aan monumenteigenaren een onafhankelijk beeld van hun monument en van de noodzaak voor onderhoud of restauratie, met aandacht voor actuele thema's. Zo houdt de MWL eveneens algemeen inzicht in de staat van een aanzienlijk deel van het Limburgse monumentenbestand.

Sociaal Historisch Centrum Limburg

Het Sociaal Historisch Centrum Limburg (SHCL) is een instelling die bronnen over het maatschappelijk leven in Limburg verzamelt, beheert en beschikbaar stelt voor zowel wetenschappelijke onderzoek als het brede publiek. Het centrum is gespecialiseerd in de sociaal-economische en sociaal-culturele geschiedenis van Nederlands-Limburg in de 19e en 20e eeuw. Het SHCL werkt ook intensief samen met het Regionaal Historisch Centrum Limburg. Sinds 2008 zijn beide instellingen gehuisvest onder één dak, in het Historisch Centrum Limburg aan de Sint Pieterstraat 7 in Maastricht. Het SHCL participeert daarnaast in de Coöperatie Erfgoed Limburg (CEL) en draagt bij aan enkele grote projecten op het gebied van erfgoed zoals DRAPO.

Stichting Restauratieatelier Limburg

De Stichting Restauratieatelier Limburg (SRAL) is gespecialiseerd in conservatie en restauratie van schilderijen, beelden, muurschilderingen en historische interieurs. Daarnaast verricht SRAL specialistisch onderzoek en verzorgt zij cursussen en opleidingen op het gebied van conservatie en restauratie vanuit het kennisinstituut. Op deze wijze draagt SRAL bij aan het beheer en behoud van het Limburgs erfgoed. Voor het onderdeel kennisinstituut ontvangt SRAL jaarlijks een exploitatiesubsidie.

Deze instellingen dragen ieder vanuit zijn eigen expertise bij aan het behoud van ons Limburgs erfgoed. Als gevolg van de coronapandemie was het LGOG genoodzaakt om al zijn activiteiten, zoals lezingen en studiereizen, tijdelijk te staken. Bij het SHCL bleven de bronnen over het maatschappelijke leven in Limburg lange tijd gesloten voor het publiek. Beide organisaties toonden echter hun creativiteit en daadkracht door reguliere activiteiten in een nieuwe vorm online aan te bieden en zo hun publiek te bereiken. Digitaal aanbod vervangt het fysieke aanbod natuurlijk nooit volledig, maar een combinatie van zowel digitaal als fysiek bewaren en aanbieden vergroot de wendbaarheid en weerbaarheid van erfgoedorganisatie en biedt ruimte voor het publiek van de toekomst.⁵

In de vorige collegeperiode zijn al deze instellingen aan de slag gegaan met een transitie waardoor een groter publiek werd bereikt, de zichtbaarheid van de organisaties werd vergroot en meer samenhang en daarmee een grotere maatschappelijke impact vanuit een kostenefficiënte benadering werd bereikt. Het voortzetten van deze ontwikkelingen én de digitaliseringsopgave zijn en blijven voor deze instellingen belangrijk de komende twee jaar. Dat geldt ook voor MWL en SRAL. Deze instellingen kampten met de gevolgen van de coronacrisis, gepaard met een al eerder ervaren moeilijke financiële situatie.⁶ Beide organisaties sloten het boekjaar 2019 af met een tekort op de begroting. Het tekort bij MWL is ontstaan door te hoge lasten in combinatie met een achterblijvende productiviteit en lagere inkomsten. In 2020 is MWL voortvarend gestart richting een toekomstbestendige bedrijfsvoering en dienstverlening. Ook SRAL zag al eerder inkomsten teruglopen, in combinatie met hogere lasten. Ook SRAL is voortvarend aan de slag gegaan wat heeft geleid tot een aanzienlijke reductie in de kosten. Het is en blijft van belang om hierin het kennisinstituut, waarvoor provinciale subsidie wordt verleend, en het restauratie atelier, waaruit SRAL inkomsten genereert, gescheiden te houden.

5 Boekmanstichting, Wie bepaalt wat erfgoed is?, najaar 2020 – nr 124.

6 Provinciale Staten zijn over de gevolgen van de coronacrisis bij de begrotingsinstellingen Erfgoed geïnformeerd middels de mededeling portefeuillehouder inzake de impact van de Coronacrisis op aankomende besluiten op het gebied van Cultuur en Erfgoed (GS 2020-29421) & de mededeling portefeuillehouder inzake Inzet vanwege Corona van maatregelen en middelen voor cultuur en erfgoed in Limburg (GS 2020-41383)

Het Steunpunt Archeologie & Monumentenzorg Limburg (SAM) ondersteunt met name gemeenten bij hun beleid inzake archeologie en monumenten. Deze functie komt voort uit Rijksbeleid en bestaat ook buiten Limburg. SAM is ondergebracht bij het Huis voor de Kunsten Limburg als primaire steunfunctieorganisatie voor de erfgoedsector. Hoewel dit tot tevredenheid verliep is afgelopen jaar bekeken of het voordelen zou hebben om SAM onder te brengen bij de Monumentenwacht. Hieruit is geconcludeerd dat een overgang op dit moment geen logische keuze zou zijn. Wel is gebleken dat de begrotingsmiddelen voor de uitvoering van SAM kunnen worden bijgesteld van ca. € 162.000,- naar € 140.000,-. De vrijgekomen middelen investeren wij elders in het erfgoedbeleid (zie Samenwerking verwante erfgoedorganisaties).

Bij het bureau van het LGOG zijn diverse ontwikkelingen gaande, terwijl de ondersteuningsvraag van kringen en leden blijft bestaan. Het LGOG is daarom aan de slag gegaan met het verkennen van een toekomstbestendige inrichting van de organisatie, al dan niet in samenwerking met een andere organisatie. Wij faciliteren deze gesprekken waar nodig.

Wat gaan we doen

Dit betekent dat wij:

- middels de beschikkingen blijven sturen op een transparantie en efficiënte inzet van provinciale middelen;
- blijven sturen op het vergroten van publieksbereik;
- de doorontwikkeling van het erfgoedveld blijven faciliteren en gesprekken regisseren waar nodig;
- kritisch zijn op het inzetten van provinciale middelen voor overhead en geen tekorten op de begroting subsidiëren;
- verwachten dat de begrotingsinstellingen erfgoed zich blijvend committeren aan de digitaliseringsopgave;
- het gesprek met MWL blijven voeren over een toekomstbestendige bedrijfsvoering waarbij wij blijven sturen op gezonde resultaten en het beperken van het provinciale risico. Inhoudelijk staat realisatie van het Monumentenbeleid voorop in onze benadering;
- het gesprek met SRAL blijven voeren over een toekomstbestendige bedrijfsvoering waarbij wij blijven sturen op een transparant onderscheid tussen het kennisinstituut en het restauratieatelier.

Samenwerking verwante erfgoedorganisaties

Naast de hierboven benoemde begrotingsinstellingen zijn twee verwante organisaties voor ons aanspreekpunt op het gebied van erfgoed, namelijk de Coöperatie Erfgoed Limburg en het Huis voor de Kunsten Limburg.

Binnen de Coöperatie Erfgoed Limburg (de Coöperatie) werken sinds 2018 inmiddels 29 erfgoedorganisaties samen aan projecten die Limburgs erfgoed (immaterieel, monumentaal of archeologisch) beter toegankelijk maken voor het publiek. De eerder genoemde begrotingsinstellingen zijn lid, evenals het Limburgs museum, en een scala aan kleinere stichtingen en verenigingen die zich inzetten voor behoud, beheer en/of publieksbereik van specifieke locaties of onderwerpen. Ondersteuning wordt geleverd door het Huis voor de Kunsten Limburg. De Provincie Limburg heeft in 2019, 2020 en 2021 een projectsubsidie ter beschikking gesteld ter financiering van het activiteitenplan van de Coöperatie. Met name de Erfgoedweekenden, bestaande uit een maandelijks mediacampagne en een publieksprogramma rondom een onderwerp, zijn succesvol gebleken. Digitalisering is tevens een belangrijk onderdeel geworden van het werkprogramma van de Coöperatie, waarbij de Coöperatie zorgt voor ordening, gezamenlijke doelen en aansluiting van de kleinere organisaties bij dit soms ingewikkelde thema.

In 2021 heeft de Coöperatie met de Provincie én in de eigen gelederen gesproken over de aantoonbare opbrengst van de samenwerking als het gaat om meer zichtbaarheid, publieksbereik en participatie na deze eerste drie jaren. In een nieuw 'mission statement' stelt de Coöperatie daarop het benutten van ieders kracht centraal en roept leden op actief bij te dragen en elkaar op een 'onbaatzuchtige' inbreng aan te spreken. De focus ligt op projecten met een publieksprogramma en aandacht voor succesfactoren als digitalisering.

Wij blijven in 2022 en 2023 het uitgangspunt ondersteunen dat samenwerking in de sector leidt tot een grotere beleving van erfgoed. Om het goede te behouden, de Coöperatie in zijn kracht te positioneren en de gezamenlijke missie en verbeterpunten te faciliteren, zullen we de financiering van coöperatieve activiteiten in 2022 en 2023 anders vormgeven, namelijk als onderdeel van de Nadere subsidieregels Erfgoed die wij begin 2022 zullen vaststellen. Hierin subsidiëren we niet meer één activiteitenplan, maar afzonderlijke samenwerkingsprojecten die in Coöperatieverband worden onderschreven en die dicht bij de leden en hun (potentiële) publiek staan. Voorwaarde voor subsidie is een aantoonbare meeropbrengst inzake behoud, beheer en publieksbereik. De facilitaire zaken rondom de Coöperatie brengen de leden voorts zelf op, ondersteund door het Huis voor de Kunsten.

Het Huis voor de Kunsten Limburg (HKL) is de provinciale steunfunctieorganisatie voor zowel het kunst- en cultuurveld als het erfgoedveld. De inzet door het HKL vindt plaats op basis van een werkplan waarvoor wij jaarlijks een provinciale subsidie verstrekken. Een nadere toelichting op deze steunfunctie vindt u in het Beleidsprogramma Cultuur 2022-2023.

Belangrijke functies van het HKL voor het erfgoedveld zijn de ondersteuning van de digitaliseringsopgave, van de Coöperatie Erfgoed Limburg en van Limburgse taal. Daarnaast helpt HKL meerdere (kleinere) Limburgse erfgoedorganisaties naar behoefte. De organisaties die regionaal of provinciaal opereren en zich, op vooral vrijwillige basis, inzetten voor waardevolle onderdelen van het Limburgs erfgoed ontvangen bovendien van HKL, als doorbetaling vanuit diens provinciale subsidie, een beperkte bijdrage⁷. Hiermee kunnen zij bijvoorbeeld voorzien in algemene kosten voor vergaderingen en communicatie. Omdat het bedrag van deze doorbetalingen langjarig gelijk is gebleven hogen wij het per 2022 eenmalig op met ca. 20%; in totaal € 10.000,00 extra per jaar in 2022 en 2023. De ophoging wordt opgebracht uit begrotingsmiddelen die vrijkomen uit de begrotingsmiddelen van SAM. De overige middelen die hieruit vrijkomen (ca. € 12.000,-) kan HKL inzetten voor haar steunfunctie op het gebied van erfgoed. Dat is zeer gewenst nu coöperatieve projecten, digitalisering en verenigingsondersteuning versterkt om aandacht vragen. De financiële consequenties zullen middels begrotingswijziging verwerkt worden in de Eerste Afwijkingenrapportage 2022.

⁷ Het betreft: Stichting Kruisen en Kapellen Limburg, Gilde van Vrijwillige Molenaars afd. Limburg, Stichting Funerair Erfgoed Limburg, Stichting Limburgse Kastelen, Molenstichting Limburg, Werkgroep Industrieel Erfgoed Limburg, Stichting Ondergrondse Werken, Bond Heemschut afd. Limburg en (vanaf 2022) de Boerderijenstichting Limburg.

Uitvoeringsinstrument: Nadere subsidieregels Erfgoed

Om middelen voor de kracht van erfgoed te benutten en organisaties te stimuleren om het Limburgs erfgoed te beheren, behouden en ontsluiten op een toegankelijke manier voor een zo breed mogelijk publiek zullen wij begin 2022 de Nadere subsidieregels Erfgoed 2022-2023 publiceren. Diverse van de in deze beleidsbrief benoemde thema's, waaronder de ondersteuning van vrijwilligers en verenigingen krijgen hierin een plek. Op die manier geven we eenduidig richting aan de inzet van beleidsmiddelen en kunnen deze middelen door een zo breed mogelijk scala aan initiatiefnemers overal in Limburg worden aangevraagd. Zo zijn wij als Provincie een partner die continuïteit biedt in het herstel van de erfgoedsector na corona.

Daarnaast geven we de ambitie van het beleidskader Monumenten om ook de verhalen van het gebouwd erfgoed te ontsluiten en te vertellen in deze regeling een plek. Hiervoor wordt een nader te bepalen bedrag uit het monumentenbeleid ter beschikking gesteld.

De regeling kent de volgende onderdelen:

- Coöperatieve projecten. Voor samenwerkingsprojecten die in Coöperatie Erfgoed Limburgverband worden onderschreven en een aantoonbare meeropbrengst (behoud, beheer, publieksbereik) in de beleving van erfgoed opleveren.
- Schutterijen. Voor (bonds- of verenigings)projecten die een bijdrage leveren aan het vergroten van de participatie van onder andere jongeren bij het schutterswezen en het bereiken van meer en een breder publiek.
- Limburgse taal. Voor projecten die gericht zijn op jonge Limburgers en bijdragen aan een levendige toekomst van de Limburgse streektaal.
- Digitalisering. Voor digitaliseringsprojecten van musea, archieven, bibliotheken, depots, verenigingen en particulieren die aansluiten bij Linked Open Limburg (LOL) en voor de coaching van dergelijke projecten door de erfgoedcoach.
- Verenigingen en vrijwilligers. Voor (het opstarten van) kleine nieuwe initiatieven gericht op werving, behoud en/of deskundigheidsbevordering van erfgoedvrijwilligers, of op het realiseren van meer 'verwondering door erfgoed'. Stimuleringsbijdrage aanvullend aan een gemeentelijke bijdrage.
- Erfgoedverhalen. Voor initiatieven en projecten die er op gericht zijn om het verhaal van het gebouwd Limburgs erfgoed te vertellen.

Afhankelijk van het onderdeel zijn passende criteria (bijvoorbeeld Inhoudelijk of financieel) en minimum-maximumbedragen van toepassing.

Expliciet wijzen wij erop dat erfgoedprojecten mogelijk ook aansluiten bij regelingen die primair onder andere domeinen vallen, met name de Stimuleringsregeling Bovenlokale Evenementen, de Nadere subsidieregels Cultuur, de Nadere subsidieregels Participatie en de regelingen gerelateerd aan archeologie en monumenten. Ten slotte ondersteunt de Provincie vanuit het cultuurbeleid crowdfunding via het platform www.voordekunst.nl, waar ook campagnes voor erfgoedprojecten welkom zijn.

Middels bovenstaande subsidiemogelijkheden verwachten wij een maximale breedte aan erfgoedprojecten doelgericht en van dichtbij te kunnen ondersteunen. Continue aandacht heeft de Provincie Limburg hierbij voor laagdrempeligheid van het proces (lastenverlichting) en voor communicatie: subsidiemogelijkheden moeten niet alleen beschikbaar zijn, maar ook bekend zijn bij onze partners in het veld.

Financieel overzicht

Beschikbaar budget

Voor de uitvoering van het erfgoedbeleid 2022-2023 zijn beschikbaar:

1. de reguliere erfgoedbudgetten die structureel zijn opgenomen in de Provinciale Begroting voor 2022 en 2023;
2. € 1.101.391,- van de jaarlijks beschikbare intensiveringsmiddelen voor Cultuur en Erfgoed, op basis van het Collegeprogramma 2019-2023 "Vernieuwend Verbinden", in te zetten voor erfgoed over de jaren 2022 en 2023, zoals aangegeven in de hierna volgende tabel.

Doorschuiven of naar voren halen

Conform de Financiële spelregels collegeperiode 2019-2023, zoals vastgesteld in de Herfstbrief 2019, blijven de in enig jaar niet benutte intensiveringsmiddelen beschikbaar voor volgende jaren. Als gevolg van het coronavirus hebben diverse projecten geen doorgang kunnen vinden, waardoor de beschikbare middelen niet zijn benut. Dat betekent dat het restantbudget (per 16-11-2021) van € 529.310 wordt ingezet voor 2022-2023.

Inzet budget

In de hierna volgende tabel is aangegeven hoe de beschikbare budgetten worden ingezet voor de uitvoering van het erfgoedbeleid 2022-2023.

Inzet reguliere middelen, conform de Programmabegroting 2022 en 2023

Onderwerp	2022	2023
Middelen erfgoed	€ 166.535	€ 169.200
Sociaal Historisch Centrum Limburg	€ 496.833	€ 504.782
Monumentenwacht	€ 683.764	€ 694.705
Limburgs Geschied- en oudheidkundig Genootschap	€ 210.672	€ 214.043
Stichting Restauratie Atelier Limburg	€ 461.056	€ 468.433
Steunpunt Archeologie en Monumenten*	€ 162.035	€ 164.627
Steunfunctie erfgoed en doorbetalingen erfgoedorganisaties via Huis voor de Kunsten Limburg ⁸	€ 208.735	€ 208.735
Erfgoed OLS	€ 16.000 ⁹	€ 8.000
Totaal	€ 2.405.630	€ 2.432.525

* Zie voor een toelichting de laatste alinea onder "Samenwerking verwante erfgoedorganisaties".

⁸ Deze middelen zijn in de Programmabegroting opgenomen onder Cultuur, Huis voor de Kunsten Limburg

⁹ Voor 2022 is het beschikbare bedrag van € 8.000 in 2021 overgeheveld als gevolg van het niet doorgaan van het OLS Feest in 2021.

Inzet Intensiveringsmiddelen Cultuur en Erfgoed 2022 + 2023

Onderwerp	2022	2023	Totaal
Intensiveringsmiddelen Cultuur en Erfgoed 2022 - 2023	€ 550.696	€ 550.695	€ 1.101.391
Restant ¹⁰ 2020 – 2021	€ 264.655	€ 264.655	€ 529.310
Totaal	€ 815.351	€ 815.350	€ 1.635.591
Voorstel inzet			
Adviescommissie digitalisering + proces	€ 5.000	€ 5.000	€ 10.000
Nadere subsidieregels Erfgoed 2022 – 2023	€ 550.000	€ 550.000	€ 1.100.000
	Coöperatieve projecten (120.000) Schutterrijen (85.000) Taal (95.000) Digitalisering (150.000) Verenigingen en vrijwilligers professionalisering (100.000) Verhalen gebouwd erfgoed (Nader te bepalen) Uitvoering:40.000 per jaar	Coöperatieve projecten (120.000) Schutterrijen (85.000) Taal (95.000) Digitalisering (150.000) Verenigingen en vrijwilligers professionalisering (100.000) Verhalen gebouwd erfgoed (Nader te bepalen) Uitvoering:40.000 per jaar	Coöperatieve projecten (240.000) Schutterrijen (170.000) Taal (190.000) Digitalisering (300.000) Verenigingen en vrijwilligers professionalisering (200.000) Verhalen gebouwd erfgoed (Nader te bepalen) Uitvoering SUB:80.000
Nadere subsidieregels lokale en regionale musea 2022 - 2023	€ 100.000	€ 100.000	€ 200.000
Erfgoed breed (Ruimte t.b.v. actualiteiten, kansen, relaties Rijksbeleid, incidentele subsidies, opdrachten e.d.)	€ 160.351	€ 160.350	€ 320.701

¹⁰ Restant d.d. 16 november 2021

Colofon

Provincie Limburg

Limburglaan 10 Maastricht | Postbus 5700 6202 MA Maastricht

+31 (0)43 389 99 99 | postbus@prvlimburg.nl | www.limburg.nl

www.limburg.nl